

Europees landbouwbeleid

Toelichting op de betalingen in het kader
van het gemeenschappelijk landbouwbeleid
in het boekjaar 2022

TOELICHTING OP DE BETALINGEN IN HET KADER VAN HET GEMEENSCHAPPELIJK LANDBOUWBELEID IN HET BOEKJAAR 2022

Deze toelichting behandelt de meest opvallende ontwikkelingen bij de betalingen die in het boekjaar 2022 in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) van de Europese Unie (EU) gedaan zijn. Binnen het GLB worden twee pijlers onderscheiden. Vanuit de eerste pijler worden betalingen gedaan in de vorm van directe inkomenssteun aan landbouwers. Verder worden er vanuit deze pijler marktondersteunende maatregelen gefinancierd. Vanuit de tweede pijler worden betalingen gedaan ter stimulering van de plattelandsontwikkeling.

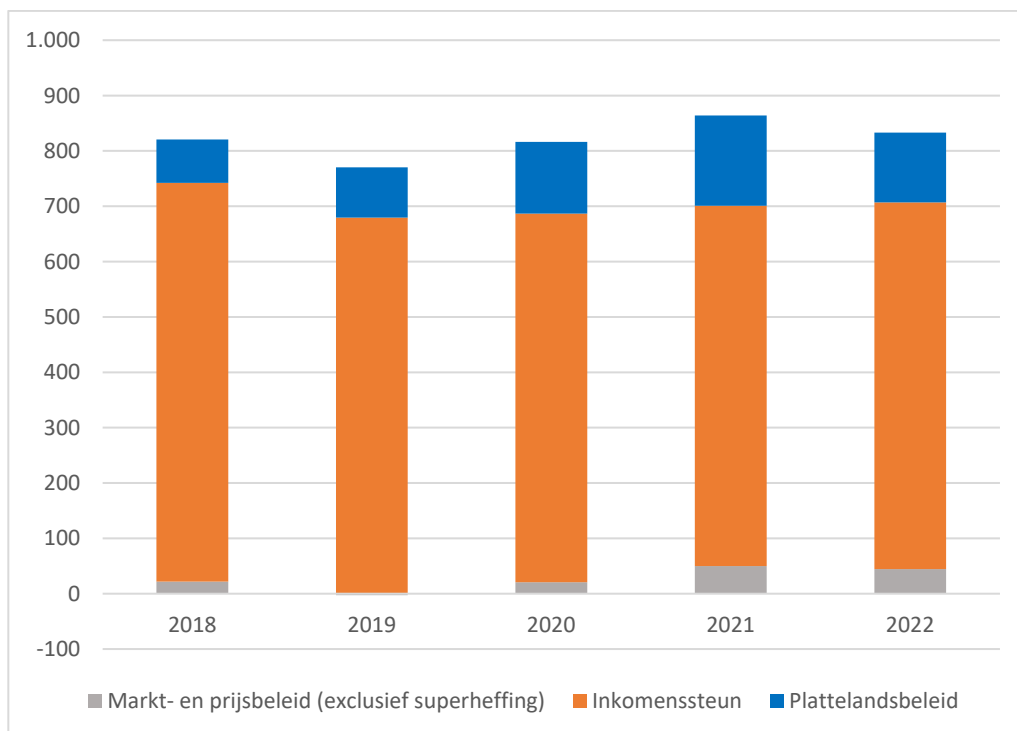
De publicatie heeft betrekking op het boekjaar 2022. Daarmee sluit deze publicatie aan bij de jaarcyclus die de Europese Commissie hanteert bij het beheer van de landbouwbegroting. Het boekjaar 2022 beslaat de periode 16 oktober 2021 tot 15 oktober 2022.

De toelichting bestaat uit twee delen. In hoofdstuk 1 wordt op hoofdlijnen een toelichting gegeven op de verdeling van de middelen in Nederland over de eerste en tweede pijler. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de betalingen vanuit de eerste pijler die specifiek aan een sector kunnen worden gerelateerd.

Hoofdstuk 1 Verdeling van de middelen over de eerste en tweede pijler

1.1 Inleiding

Tot 1992 bestonden de GLB-betalingen voor een belangrijk deel uit marktondersteunende subsidies. De EU zorgde met behulp van verschillende instrumenten voor redelijke prijzen op de interne EU-markt. Zo kocht de EU landbouwoverschotten op (via zogenaamde interventie maatregelen) en stimuleerde de EU de export door exportrestituties uit te betalen bij de export van landbouwproducten naar landen buiten de EU. Dit markt- en prijsbeleid is voor een belangrijk deel afgebouwd vanwege de negatieve effecten ervan: het was handelsversturend en het leidde tot overproductie (melkplassen, wijnmeren) en stijgende uitgaven. De markt- en prijssteunregelingen zijn inmiddels voor een belangrijk deel vervangen door compenserende directe betalingen aan de landbouwers. Daarnaast is er binnen het GLB meer aandacht gekomen voor plattelandsontwikkeling. Dit plattelandsbeleid (de tweede pijler van het GLB) richt zich op versterking van de concurrentiekracht van de landbouw, op diversificatie van de plattelandseconomie, op verbetering van de sociale cohesie op het platteland en op het verbeteren van klimaat en biodiversiteit door onder meer natuur- en landschapsbeheer.

Grafiek 1 - Betalingen vanuit de Europese landbouwfondsen in Nederland in de periode 2018 – 2022 (in miljoen euro)

Grafiek 1 geeft een overzicht van de betalingen die de afgelopen jaren vanuit beide pijlers in Nederland zijn gedaan. De totale GLB-betalingen in Nederland laten van 2019 tot 2021 een stijgende trend zien (van 768 miljoen euro in 2019 naar 864 miljoen euro in 2021). In 2022 is deze licht gedaald tot een totaal van 833 miljoen euro. Ofschoon de grafiek laat zien dat de betalingen over de jaren met name zijn gedaan in de vorm van directe betalingen aan de landbouwers en de betalingen in het kader van het markt- en prijsbeleid daarmee vergeleken de afgelopen jaren beperkt zijn gebleven, zijn sinds 2020 de marktuittgaven weer flink toegenomen. Dit is in versterkte mate het

geval in 2021 vanwege de Coronacrisis en een toegenomen belangstelling voor de GMO-regelingen omtrent groenten en fruit. In 2022 is in Nederland 44,4 miljoen euro aan marktuitleggingen gedaan. De directe betalingen bedroegen in 2022 662,5 miljoen euro en aan steun voor plattelandsontwikkeling werd dat jaar 126,2 miljoen euro uitbetaald.

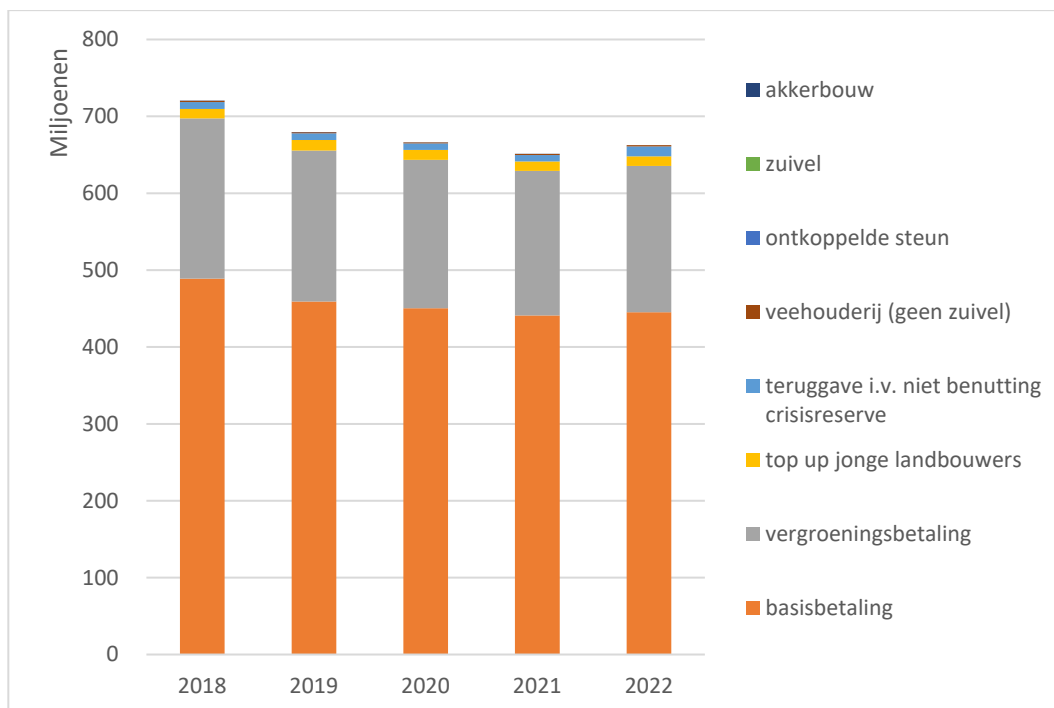
1.2 Directe betalingen

De eerste directe betalingen zijn ingevoerd in 1992 onder toenmalig Landbouwcommissaris MacSharry. Dit waren gekoppelde betalingen. Dat hield in dat de landbouwer een bepaald landbouwproduct moest produceren om voor een betaling in aanmerking te komen. Hij of zij kreeg bijvoorbeeld een afgesproken bedrag per hectare graan of per geslacht vleeskalf. De betalingen waren daarmee gekoppeld aan een bepaald product.

In 2003 heeft de EU besloten de inkomenssteun zoveel mogelijk los te koppelen van de productie. Dit besluit werd genomen om de landbouwers te stimuleren tot meer markt oriëntatie bij het bepalen van hun productie en minder op wat de overheid aan steunmaatregelen bood. De laatste jaren wordt veruit het grootste deel van de inkomenssteun uitbetaald in de vorm van ontkoppelde inkomenssteun. De hoogte hiervan is berekend op basis van steun die men in het verleden ontving.

Dit zogenaamde 'historische model' is omgebouwd naar een 'regionaal model'. Dit houdt in dat alle hectares landbouwgrond steunwaardig zijn en dat het steunbedrag per hectare gelijk is in een bepaalde regio. In de Nederlandse situatie betekent dit dat de bedragen per hectare vanaf aanvraagjaar 2019 in heel Nederland gelijk zijn.

In 2013 is besloten de ontkoppelde betalingen te splitsen in een basisbetaling per hectare en een vergroeningsbetaling. Deze opsplitsing is zichtbaar in grafiek 2. Vanaf 2016 wordt 55-70% van de ontkoppelde betalingen uitbetaald in de vorm van een basisbetaling en 30-45% in de vorm van een vergroeningsbetaling. In aanvraagjaar 2022 bedraagt de basisbetaling in Nederland ongeveer 240 euro per hectare en de vergroeningsbetaling circa 104 euro per hectare. Verder zijn er vanuit de eerste pijler betalingen voor jonge landbouwers. Lidstaten mogen maximaal 2% van hun budget voor directe betalingen hiervoor gebruiken.

Grafiek 2 - Directe betalingen in Nederland in de periode 2018-2022 (in miljoen euro)

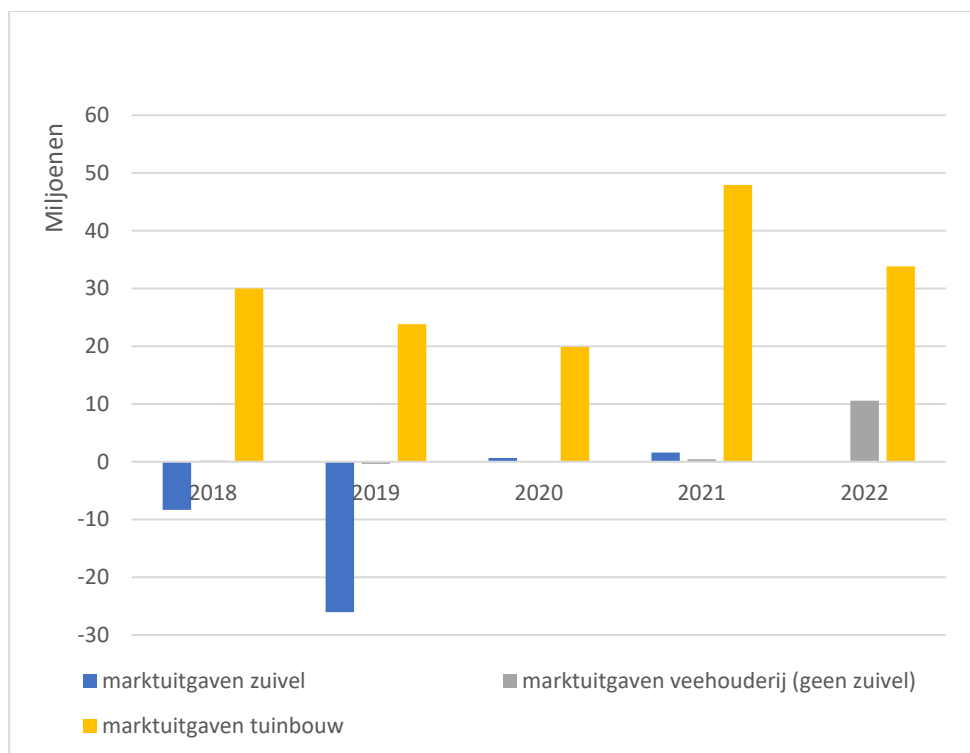
Om voor de vergroeningsbetaling in aanmerking te komen moest in 2022 het aandeel permanent grasland op peil worden gehouden. Daarnaast moesten gebruikers van akkerland 5% van hun bedrijfsoppervlak reserveren voor ecologisch beheer en gewasdiversificatie op hun bedrijf toepassen (behalve bij blijvende teelten zoals boomteelt).

Onder het GLB dat liep van 2014-2022 mochten lidstaten maximaal 8% van hun enveloppe voor directe betalingen inzetten voor aan de productie gekoppelde betalingen (sommige lidstaten mogen maximaal 13% hiervoor reserveren). Nederland kende onder die GLB-periode nog één gekoppelde steunregeling, namelijk de graasdierpremie. De eerste betalingen voor deze regeling zijn gedaan in boekjaar 2016. De graasdierpremie werd gegeven voor schapen en runderen (vrouwelijk vleesvee) die grazen op gronden die niet subsidiabel zijn, zoals heide, duinen en kwelders. In grafiek 2 vallen deze onder de categorie veehouderij (geen zuivel).

Er werd t/m het jaar 2022 jaarlijks een korting toegepast op de directe betalingen. Met deze korting werd een crisisreserve gevormd die bedoeld is om maatregelen te kunnen treffen bij crisissituaties op de landbouwmarkten. Gelden die aan het eind van het betreffende boekjaar niet zijn benut werden terugbetaald aan de landbouwers. In 2022 is vanwege de gevolgen van de Oekraïne crisis de EU crisisreserve ingezet als buitengewone aanpassingssteun (zie hoofdstuk 2.4 en tabel 4). Met de hervorming van het GLB per 2023 is de crisisreserve omgezet in de landbouwreserve en wordt deze niet meer jaarlijks gevuld en teruggestort op de directe betalingen van landbouwers. Wanneer de landbouwreserve niet wordt gebruikt, gaat het over naar het volgende jaar en waar nodig aangevuld vanuit EU-middelen en in uiterste geval in een korting op de directe betalingen.

1.3 Markt- en prijsbeleid

Grafiek 3 laat de totale betalingen zien voor de marktmaatregelen in de periode 2018-2022 onder de gemeenschappelijke marktordening. De grafiek laat zien dat de uitgaven in Nederland in deze categorie zich concentreren op de tuinbouwsector. Het gaat hierbij hoofdzakelijk om steunmaatregelen ten behoeve van telersverenigingen (in paragraaf 2.1 wordt hier nader op ingegaan). In de overige sectoren zijn de uitgaven voor markt- en prijsbeleid de afgelopen jaren vergaand teruggebracht. In paragraaf 2.2 en 2.4 worden de markttuitgaven rondom zuivel en veehouderij (geen zuivel) verder toegelicht.

Grafiek 3 - Betalingen voor marktmaatregelen in Nederland in de periode 2018-2022 (in miljoen euro)

1.4 Plattelandsbeleid

Voor het plattelandsbeleid wordt in de Europese Unie gewerkt met zevenjarige programma's. In 2014 is de nieuwe zevenjarige periode (POP-3) van start gedaan. Dit programma loopt tot en met eind 2020. Als gevolg van de aanpassingen van het GLB 2023-2027 en de uitbraak van COVID-19 namen de onderhandelingen over het herziene GLB meer tijd in beslag dan was voorzien. Medio 2020 namen de Europese landbouwministers het besluit om het GLB met twee jaar te verlengen tot eind 2022. Voor deze twee transitiejaren zijn met provincies en waterschappen nieuwe afspraken gemaakt en is in gezamenlijkheid een aangepast POP opgesteld waarbij de focus is aangebracht op de maatschappelijke thema's: klimaat, kringlooplandbouw, biodiversiteit/bodem en stikstof. Het POP-3 programma is begin 2015 goedgekeurd door de Europese Commissie. In dat jaar werden de eerste POP-3 betalingen gedaan. Het aangepaste POP-3+ programma is eind januari 2021 bestuurlijk afgestemd waarna dit begin februari is ingediend in Brussel.

Voor POP-3 geldt een N+3 jaar betalingstermijn. Dit wil zeggen dat er tot en met 31 december 2023, drie jaar na het laatste formele programmajaar 2020, nog betalingen vanuit POP-3 kunnen worden gedaan. Met de verlenging van het POP programma is dat 31 december 2025 geworden. Bij de start van POP-3 heeft er een aantal belangrijke wijzigingen plaatsgevonden. Zo is de uitvoering van het POP binnen het kader van het decentralisatieakkoord voor het overgrote deel gedecentraliseerd naar de provincies en is voor de uitvoering van het agrarisch natuurbeheer aan 40 agrarische collectieven subsidie verstrekt. Het Rijk is verantwoordelijk voor de uitvoering van de brede weersverzekering en vanaf 2016 voor maatregelen speciaal gericht op de vleesvee- en kalversector. Deze maatregelen zijn ontwikkeld om tegemoet te komen aan de inkomensdaling in deze sectoren als gevolg van de convergentie naar een gelijke hectarepremie in 2019. Met het oog hierop zijn er toen vanuit pijler 1 van het GLB middelen overgeheveld naar pijler 2. Voor de periode 2016-2020 gaat het om 50 miljoen euro voor de kalversector verdeeld over de volgende regelingen. Het gaat om de kwaliteitsregeling voor de kalfsvleessector en een investeringsregeling voor welzijnsvriendelijke stalvloeren voor de vleeskalveren en de ammoniakreductie in stallen voor vleeskalveren. Hiervoor is respectievelijk 30, 12,5 en 7,5 miljoen euro beschikbaar. De investeringsregeling is eind 2018 opengesteld. De kwaliteitsregeling wordt bijna door de gehele sector gebruikt. Voor de vleesveesector gaat het om 2,5 miljoen euro. De afspraken met betrekking tot de knelsectoren hebben betrekking op de inkomensdaling gedurende de oorspronkelijke looptijd van het GLB tot en met 2020. Omdat aanvankelijk was uitgegaan van een verlenging met 1 jaar van het programma zijn de betreffende gelden nog eenmaal in 2021 beschikbaar gesteld.

Met de verlenging van het POP-3 programma is met het oog op de te realiseren beleidsdoelen de betrokkenheid vanuit LNV ten opzichte van eerdere jaren vergroot. Zo is er een openstelling geweest voor GLB-pilots algemeen/agrarisch natuur- en landschapsbeheer, veenweide en kringlooplandbouw.

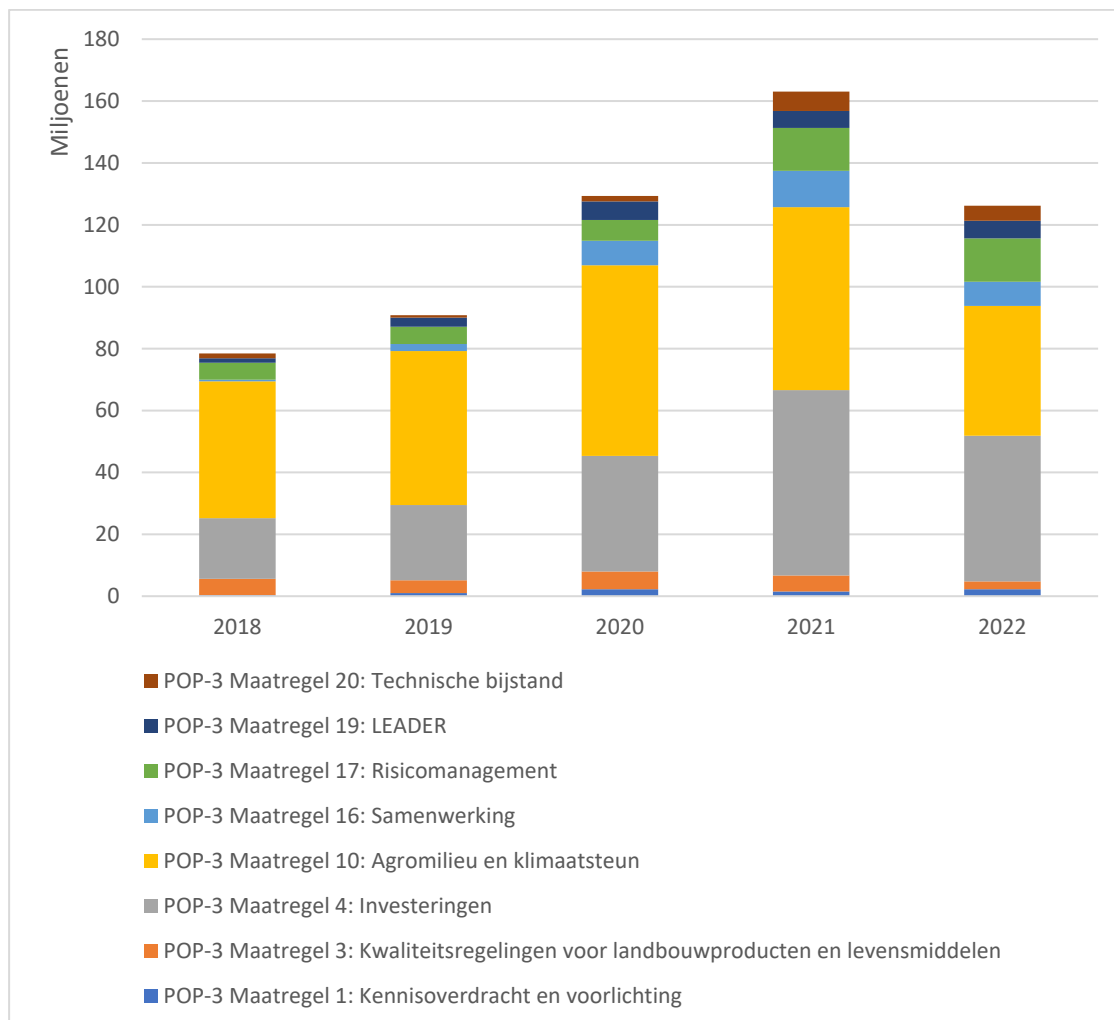
Naast de vleesvee- en kalversector ondervond ook de aardappelzetmeelsector negatieve gevolgen van de convergentie naar een gelijke hectarepremie in 2019. Om hierin tegemoet te komen zijn voor de periode 2016-2020 eveneens GLB-gelden overgeheveld naar pijler 2. Het gaat om 5 miljoen euro, dat ingezet wordt voor het Innovatieprogramma Veenkoloniën en waarvan de uitvoering overgedragen is aan de provincies Groningen en Drenthe. Vergelijkbaar met de bovengenoemde knelsectoren is in 2021 nog eenmalig budget beschikbaar gesteld voor de aardappelzetmeelsector.

Ten slotte is er voor de jaren 2016-2020 100 miljoen euro beschikbaar gesteld voor internationale waterdoelen in het kader van de kaderrichtlijn Water en de Nitraatrichtlijn. Voor het jaar 2021 en 2022 is aanvullend 40 miljoen euro beschikbaar gekomen waarvan 20 miljoen euro Europees en 20 miljoen euro beschikbaar vanuit de Waterschappen.

In 2018 en 2019 heeft besluitvorming plaatsgevonden over een nieuwe overheveling van pijler 1 naar pijler 2 voor een bedrag van in totaal 61,5 miljoen euro. Deze middelen zijn ingezet voor de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving van akker- en weidevogels, de brede weersverzekering en pilots ter voorbereiding van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid na 2020. Deze middelen zijn vanaf 2019 respectievelijk 2020 toegevoegd aan het POP-programma.

Ook voor 2021 werd eenzelfde bedrag voor de bovengenoemde beleidsdoelen ingezet. Dit bedrag is verder verhoogd met 10 miljoen euro naar 71,5 miljoen euro. In lijn met de wens vanuit de Tweede Kamer en in aanloop naar het nieuwe GLB is de extra 10 miljoen specifiek ingezet voor het verder versterken van het beleid rond landschapselementen.

In 2022 is vanuit pijler 1 iets meer dan 107 miljoen euro overgeheveld naar pijler 2 van het Nationaal Strategisch Plan (NSP) van het nieuwe GLB, dat vanaf 1 januari 2023 in werking is getreden. Dit bedrag is aanzienlijk hoger om daarmee de inzet op een verdere verduurzaming van de landbouw ook onder het GLB vorm te geven. De middelen worden zichtbaar in de verantwoording van boekjaar 2023.

Grafiek 4 - Betalingen plattelandsontwikkeling POP-3 in Nederland in de periode 2018-2022 (in miljoen euro) vanuit EU middelen

Anders dan bij POP-2 is er bij POP-3 geen sprake meer van in de verordening voorgeschreven assen. Hiervoor in de plaats is een set van maatregelen gekomen waaruit de lidstaten een eigen keuze konden maken. Om redenen van efficiëntie en vereenvoudiging is daarbij gekozen voor een beperkte set van maatregelen waarmee invulling wordt gegeven aan de thema's van het plattelandsontwikkelingsprogramma.

In Nederland zijn voor het plattelandsontwikkelingsprogramma de volgende maatregelen opengesteld:

- Maatregel 01: Kennisoverdracht en voorlichtingsacties
- Maatregel 03: Kwaliteitsregelingen voor landbouwproducten en levensmiddelen
- Maatregel 04: Investerings
- Maatregel 10: Agromilieu en klimaatsteun
- Maatregel 16: Samenwerking
- Maatregel 17: Brede weersverzekering
- Maatregel 19: LEADER
- Maatregel 20: Technische bijstand

In grafiek 4 zijn de betalingen die zijn gedaan onder POP-3 weergegeven. In de grafiek is te zien dat een belangrijk deel van de middelen is ingezet voor agromilieu en klimaatsteun (maatregel 10). Het gaat hier over het agrarisch natuurbeheer dat wordt uitgevoerd door 40 agrarische collectieven. In 2022 is hiervoor 42 miljoen euro aan steun uitbetaald. Ook aan maatregel 4 (investerings) is een significant deel van de middelen besteed: 47 miljoen euro in 2022. In 2022 is 14 miljoen euro steun gegeven voor de brede weersverzekering (maatregel 17). Voor LEADER-projecten (maatregel 19) bedroegen in 2022 de betalingen 5,7 miljoen euro. De kosten voor technische bijstand waren in 2022 4,9 miljoen euro. Verder zijn er betalingen gedaan voor de maatregelen kennisoverdracht en voorlichtingsacties (maatregel 1; 2,3 miljoen euro), kwaliteitsregelingen voor landbouwproducten en levensmiddelen (maatregel 3; 2,5 miljoen euro) en samenwerking (maatregel 16; 7,8 miljoen euro). Als gevolg van de coronapandemie en de daarbij ontstane beperkingen hebben een aantal samenwerkingsprojecten vertraging opgelopen. Hierdoor hebben in 2022 minder betalingen plaatsgevonden.

Grafiek 4 geeft de betalingen van EU-middelen weer. Bij het plattelandsontwikkelingsbeleid worden deze middelen nationaal aangevuld (cofinanciering). De nationale betalingen voor het plattelandsbeleid zijn in de grafiek niet opgenomen.

Hoofdstuk 2 Toelichting op de 1^e pijler betalingen per sector

2.1 Tuinbouw

GMO groente en fruit

De steun die voortvloeit uit de gemeenschappelijke marktordening (GMO) voor groente en fruit bestaat in Nederland vooral uit steun aan producentenorganisaties. Producenten van groente en fruit bundelen hun krachten in producentenorganisaties in het streven naar verbetering van de marktpositie van de sector. In 2022 waren er in Nederland negen erkende producentenorganisaties, waarvan zeven met een operationeel programma.

	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal marktmaatregelen	30.011.351	23.828.450	19.885.341	47.929.601	33.836.794
Actiefondsen voor Telersverenigingen en Operationele programma's	22.763.962	16.711.586	14.357.404	41.542.642	28.474.248
Buitengewone marktondersteuningsmaatregelen voor telersverenigingen: ophoudmaatregel en niet-oogsten (Ruslandcrisis 2014)	4.118	0	0	0	0
Buitengewone marktondersteuningsmaatregelen voor telers niet aangesloten bij telersverenigingen: ophoudmaatregel en niet-oogsten (Ruslandcrisis 2014)	51.283	0	0	0	0

Tabel 1 – Uitgaven marktmaatregelen tuinbouw in Nederland in de boekjaren 2018-2022 (in euro)

Met de steun kunnen de producentenorganisaties diverse activiteiten financieren om de afzet te verbeteren en het aanbod te concentreren. De activiteiten kunnen onder andere bestaan uit innovatie en promotie, maar ook uit investeringen in milieumaatregelen om duurzamer te produceren. Producentenorganisaties kunnen voor dit soort activiteiten maximaal 4,1% van hun jaarlijkse omzet aan Europese steun ontvangen.

Zoals te zien is in tabel 1 vormen de betalingen aan de producentenorganisaties in de vorm van actiefondsen veruit de belangrijkste post. In 2022 is hiervoor 28,47 miljoen euro uitbetaald. In 2019, 2020 en 2021 is hiervoor respectievelijk 16,7; 14,3 en 41,5 miljoen euro uitbetaald. De sterke daling tussen 2018 en 2020 is het gevolg van het feit dat in 2018 slechts vijf van de erkende producentenorganisaties een operationeel programma tot uitvoering heeft gebracht. Vanaf uitvoeringsjaar 2020 zijn de uitgaven en het subsidiebedrag weer toegenomen. Ook in kalenderjaar 2022 is weer meer uitgegeven aan operationele programma's omdat er twee producentenorganisaties bijgekomen zijn, maar een belangrijk deel van deze kosten valt buiten het EU boekjaar 2022.

In 2014 zijn er buitengewone maatregelen getroffen in reactie op het invoerverbod dat Rusland op bepaalde landbouwproducten, waaronder groente en fruit, had ingesteld. De buitengewone maatregelen liepen tot 30 juni 2018. Producentenorganisaties en individuele telers hebben van deze buitengewone maatregelen gebruik gemaakt. De betalingen voor deze maatregelen hebben plaatsgevonden in boekjaren 2015, 2016, 2017 en 2018.

Schoolfruit, -groente en -zuivelprogramma

Sinds 2017 is er een gecombineerd programma voor schoolfruit/groente en schoolzuivel. Beide programma's bestonden al langer, sinds respectievelijk 2009 en 1977. Doel van de regeling is het stimuleren van groente-, fruit- en zuivelconsumptie door kinderen, kinderen meer kennis bij te brengen over groente, fruit en zuivelproducten en het vergroten van bewustwording over gezonde eetgewoonten.

Afhankelijk van het aantal kinderen in een lidstaat krijgen landen een financiële bijdrage van de Europese Unie voor dit programma. In 2022 is bijna 5,82 miljoen euro aan Europese gelden uitbetaald voor het schoolfruit, -groente en -zuivelprogramma in Nederland. In het schooljaar 2021/2022 namen 3217 scholen deel aan het onderdeel voor schoolfruit/-groente. 528 scholen deden mee met het onderdeel voor schoolzuivel.

	2018	2019	2020	2021	2022
Schoolfruit/-groente ¹	7.191.989	7.116.864	5.527.938	6.386.960	5.362.546
Schoolzuivel	732.140	683.598	486.422	137.615	454.276

Tabel 1.1 Uitgaven schoolfruit/groente en schoolzuivel in de boekjaren 2018-2022 (in euro)

2.2 Zuivel

	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal marktmaatregelen	-8.321.654	-26.033.500	657.250	1.601.915	0
Interventie in de vorm van particuliere opslag van boter en room	0	0	654.056	859.100	0
Interventie in de vorm van particuliere opslag van kaas	0	0	1.294	617.474	0
Interventie in de vorm van particuliere opslag van magere melkpoeder	394.991	0	1.900	125.341	0
Interventie in de vorm van openbare opslag van magere melkpoeder	-8.716.645	-26.033.500	0	0	0
Tijdelijke buitengewone steun – melk en melkproducten	0	0	0	0	0

Tabel 2 – Uitgaven marktmaatregelen zuivel in Nederland in de boekjaren 2018-2022 (in euro)

¹ Gebaseerd op jaardeclaraties ELGF en ELFPO tijdens het EU boekjaar. Deze verschillen met de elders gepubliceerde data per schooljaar

Verder werd de zuivelmarkt vanwege de crisisperiode 2014-2017 en de Coronacrisis in 2020 en 2021 ondersteund via een openbare interventie van magere melkpoeder en tijdelijke particuliere opslag van boter, kaas en melkpoeder. Bij de particuliere opslag geeft de EU een vergoeding voor het tijdelijk uit de markt nemen van deze producten. Dit betekent dat het product zelf niet door de overheid wordt opgekocht, maar eigendom blijft van particuliere bedrijven. Er is sprake van een tegemoetkoming in de kosten voor opslag. In de (zuivel)crisisperiode 2014-2016 was een particuliere opslagregeling voor magere melkpoeder geopend die doorliep tot en met 28 februari 2017. In 2018 zijn voor de particuliere opslag van magere melkpoeder nog uitgaven gedaan (395 duizend euro). In mei 2020 zijn er drie tijdelijke regelingen voor particuliere opslag van boter, magere melkpoeder en kaas opengesteld door de Europese Commissie in reactie op de Coronacrisis. Een deel van de administratieve afhandeling en uitbetaling liep door in 2021. In totaal was hiermee een bedrag gemoed van ruim 2,2 miljoen euro.

In de periode van december 2015 tot en met september 2017 is magere melkpoeder voor openbare interventie aangeboden door marktpartijen. Dat betekent dat de overheid, namens de Europese Commissie, jaarlijks gedurende de periode maart tot en met september het product opkoopt tegen een vaste interventieprijs en onder vaste voorwaarden. In de loop van 2017 bleek dat de zuivelmarkt zich voldoende had hersteld. Om het instrument van openbare interventie van magere melkpoeder meer gericht in te zetten kan vanaf maart 2018 magere melkpoeder alleen voor interventie worden aangeboden via een tenderprocedure. Sindsdien is er geen magere melkpoeder meer aangekocht door de Europese Commissie. De in Nederland opgeslagen magere melkpoeder voor interventie is in de periode van 2018-2019 allemaal verkocht door de Europese Commissie. Dit leidde tot een opbrengst voor de Europese Commissie van respectievelijk 8,7 en 26 miljoen euro van in Nederland opgeslagen magere melkpoeder. In de periode 2019-2021 waren er geen kosten of opbrengsten voor de openbare opslag van magere melkpoeder.

2.3 Akkerbouw

De uitgaven die nog direct aan de akkerbouw kunnen worden gerelateerd betroffen in de jaren 2014 en 2015 specifieke steunmaatregelen onder artikel 68 van Verordening (EU) nr. 73/2009. Deze maatregelen zijn vanaf 2016 komen te vervallen en de brede weersverzekering is overgeheveld naar de tweede pijler. Er zijn geen betalingen meer voor marktmaatregelen in de akkerbouw. Sinds 2017 betreffen de directe uitgaven in de akkerbouw areaalsteun voor producenten van granen, oliehoudende zaden, eiwithoudende gewassen en kuilgras, zoals te zien is in tabel 3.

	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal marktmaatregelen + directe inkomenssteun	18.243	15.200	11.485	9.381	0
Directe inkomenssteun	18.243	15.200	11.485	9.381	0
Areaalsteun voor producenten van granen, oliehoudende zaden, eiwithoudende gewassen en kuilgras, incl. braak	18.243	15.200	11.485	9.381	0

Tabel 3 - Uitgaven marktmaatregelen en gekoppelde inkomenssteun akkerbouw in Nederland in de boekjaren 2018-2022 (in euro)

2.4 Veehouderij (geen zuivel)

In de periode 2015-2016 was er sprake van een sterke stijging van de uitgaven voor de marktmaatregelen in de veehouderij. Dit had te maken met diverse crisismaatregelen die toen zijn genomen. Door de EU was een tweetal nationale enveloppes aan Nederland beschikbaar gesteld. Eén van 30 miljoen euro en één van 22,9 miljoen euro. Van de eerste enveloppe is in 2016 18,9 miljoen euro uitbetaald voor vitalisering van de varkenshouderij en voor uitbreiding van de mestverwerkingscapaciteit in de varkens- en melkveehouderij. Van de tweede enveloppe is 3,98 miljoen euro gebruikt voor het terugdringen van fosfaatreductie in de varkenshouderij. De bedragen in 2019 en 2020 betreft terugbetaling van niet gebruikte subsidie. Deze niet gebruikte middelen zijn terugbetaald aan de Europese Commissie.

In de periode 7 mei tot en met 17 juli 2020 is er een tijdelijke regeling voor de particuliere opslag van rundvlees opengesteld door de Europese Commissie in reactie op de Coronacrisis. Een deel van de administratieve afhandeling en uitbetaling liep door in 2021. In totaal was hiermee in de periode 2020 en 2021 een bedrag gemoeid van ruim 240.000 euro. Daarnaast was in dezelfde periode een tijdelijke regeling voor de particuliere opslag van schapen- en geitenvlees opengesteld door de Europese Commissie. Hiervan is in Nederland geen gebruik gemaakt.

In reactie op de Oekraïne crisis en de lage prijzen voor varkensvlees is op 25 maart 2022 een tijdelijke regeling voor de particuliere opslag van varkensvlees opengesteld door de Europese Commissie voor opslagperiodes van 60, 90, 120 of 150 dagen. In totaal is in 2022 hier een bedrag van 3,8 miljoen euro aan uitgegeven.

Daarnaast is in 2022 vanwege de Oekraïne crisis en de grote marktverstoringen die dit teweeg heeft gebracht door hoge voer-, energie- en kunstmestprijzen, de EU crisisreserve ingezet als buitengewone aanpassingssteun. In Nederland is deze reserve van 7,94 mln euro ingezet door een top-up op de directe betalingen aan varkens- en pluimveehouders (met minimum aantallen varkens en pluimvee) met grond, waardoor tevens werd voldaan aan de vergroening en verduurzamingsvereisten die door de Europese Commissie werd gesteld aan de uitgave van deze middelen.

Voor de bijteelt wordt een jaarlijks programma ter bevordering van de productie en afzet van bijteeltproducten uitgevoerd. Per lidstaat is Europees geld beschikbaar en is 50% nationale cofinanciering verplicht. In de tabel staan alleen de Europese bijdrages vermeld.

Een bijenprogrammajaar liep in het oude GLB van 1 augustus in een lopend jaar tot en met 31 juli van een volgend jaar. Voor de periode 2018 tot en met 2020 is jaarlijks ongeveer eenzelfde bedrag uitbetaald. Vanaf 2021 is het uitgekeerde bedrag gestegen (zie tabel 4) omdat in het nieuwe meerjarig financieel kader een hoger Europees budget per kalenderjaar beschikbaar is voor de periode 2021-2027. Daarnaast was 2022 een overgangsjaar naar een nieuw financieringskader met een uitvoering per kalenderjaar vanaf 2023. Het Nederlandse bijenprogramma 2021-2022 is daartoe verlengd van 31 juli tot eind december 2022. Dit heeft tot een hogere bijdrage in 2022 geleid.

Sinds 2016 is er de graasdierpremie voor vleeskoeien en schapen (zie ook paragraaf 1.2). Hiervoor wordt ook jaarlijks ongeveer eenzelfde bedrag uitbetaald.

	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal marktmaatregelen + directe inkomenssteun	1.836.988	1.024.132	1.465.828	1.900.587	12.060.338
Marktmaatregelen	173.927	-364.930	83.240	422.633	10.565.985
Interventiemaatregelen in de vorm van particuliere opslag van rundvlees	0	0	19.979	221.498	0
Interventiemaatregelen in de vorm van particuliere opslag van varkensvlees	0	0	0	0	3.878.603
Programma betalingen bijenteelt	173.927	174.000	180.811	201.135	256.227
Tijdelijke buitengewone steun – varkensvlees en mestverwerking	0	-538.929	-117.549	0	-1.509.545
Buitengewone aanpassingsteun	0	0	0	0	7.940.700
Directe inkomenssteun	1.663.060	1.389.061	1.382.587	1.477.954	1.494.353
Specifieke steun voor specifieke nadelen, I&R schapen en geiten/elektronisch merken (Artikel 68)	2.270	0	0	0	0
Specifieke steun voor specifieke nadelen, I&R schapen en geiten/ investeringsheffing (Artikel 68)	1.065	0	0	0	0
Vrijwillig gekoppelde steun – Graasdierpremie schapen	1.075.334	938.447	976.595	1.042.180	1.028.393
Vrijwillig gekoppelde steun – Graasdierpremie vleeskoeien	584.392	450.614	405.992	435.774	465.414

Tabel 4 – Markttuitgaven en gekoppelde inkomenssteun veehouderij in Nederland in de boekjaren 2018-2022 (in euro)